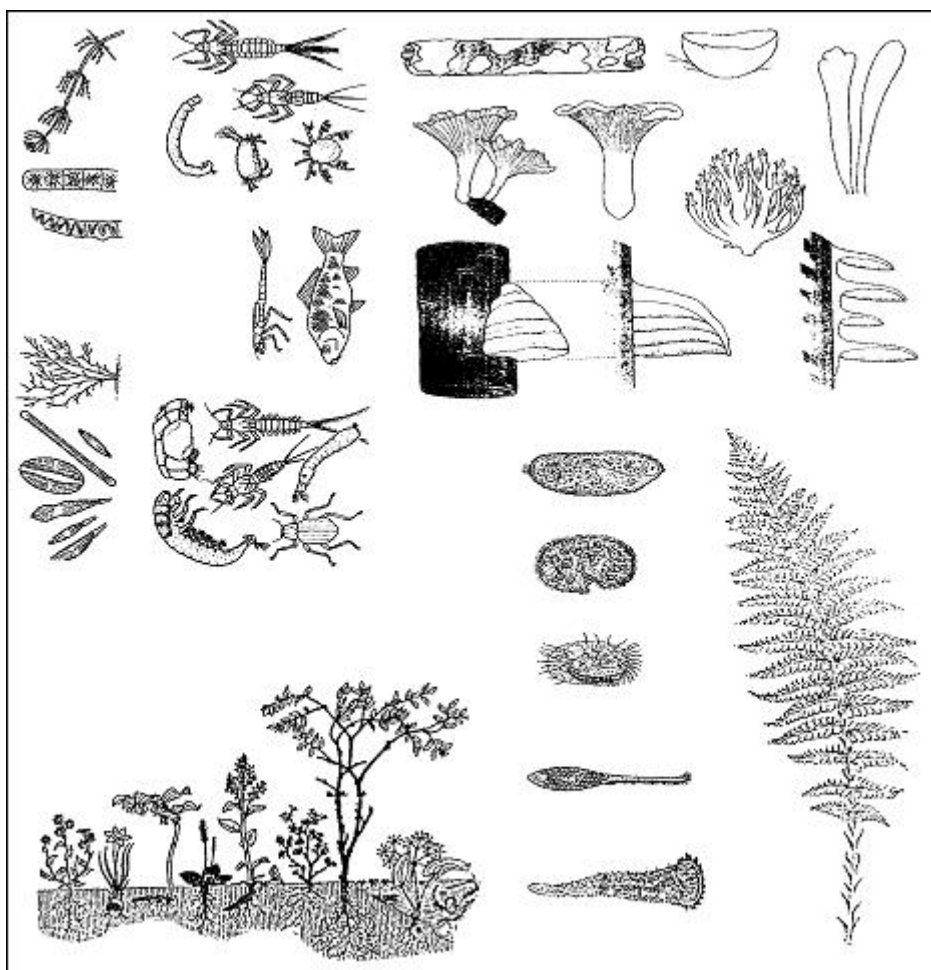

LA DIVERSITAT DELS ÉSSERS VIUS

QUADERN DE TREBALL

Nom: _____

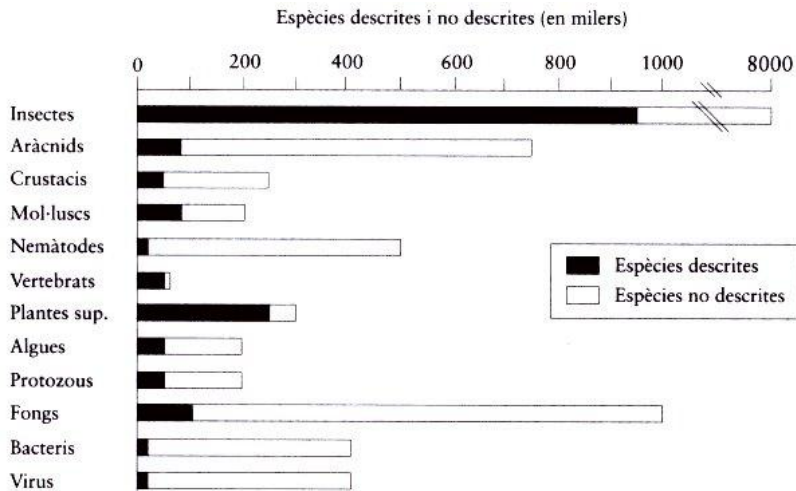
Data: _____

Ensenyament
Secundari
Obligatori

INTRODUCCIÓ

La diversitat de les espècies

Quantes espècies diferents d'éssers vius hi ha a la Terra? La veritat és que no se sap. Al gràfic proposat per P.M. Hammond es pot veure que segurament en coneixem ben poques de les que es creu que poden arribar a existir. Tot i això.... centenars d'espècies desapareixen cada any i moltes més es troben en perill d'extinció.

Les dimensions dels éssers vius : criteris d'observació i de recol·lecció

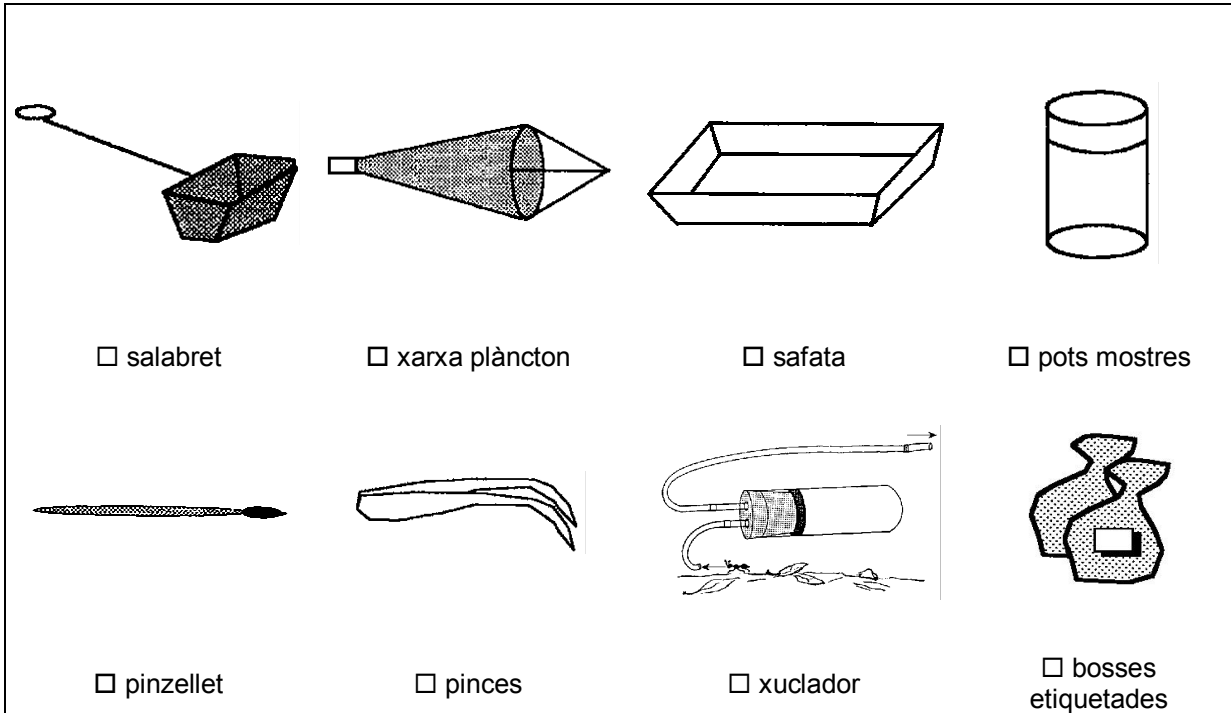
Mesura en m (potències de 10)	Mesura en m (expressió decimal)	Per entendre'ns	Nivell d'observació	Norma de recol·lecció
$<10^{-3}$	$<0,001$	menor a 1 mm	Microscopi	Organisme sencer
de 10^{-3} a 10^{-2}	de 0,001 a 0,01	de 1 mm a 1 cm	Lupa binocular	Organisme sencer
de 10^{-2} a 10^{-1}	de 0,01 a 0,1	de 1 cm a 1 dm	Lupa binocular	Organisme sencer
de 10^{-1} a 10^0	de 0,1 a 1	de 1 dm a 1 m	Ull nu (exc. detalls)	Una part (vegetals)
de 10^0 a 10^1	de 1 a 10	de 1 m a 1 dam	Ull nu (exc. detalls)	Una part (vegetals)
$>10^1$	>10	més gran a 1 dam	Ull nu (exc. detalls)	Una part (vegetals)

Normes generals i de recol·lecció

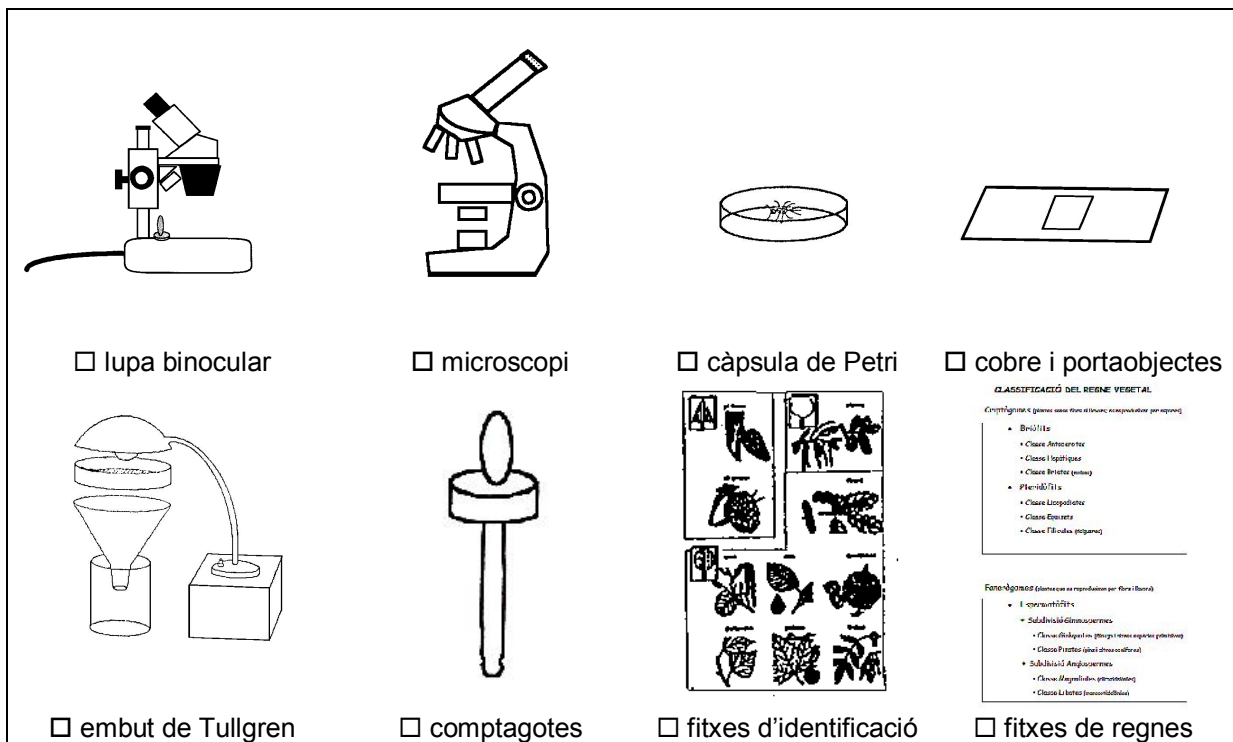
- 1. Grups:** durant el treball de camp es treballa en equips. Cal que sempre aneu junts i col·laboreu els uns amb els altres.
- 2. Material :** cal que aneu amb molt de compte amb el material que utilitzeu. ha de tornar tot i sense desperfectes. Qualsevol pèrdua o trencament comportarà la restitució del material afectat.
- 3. Éssers vius:** només recol·lectem els organismes per tal d'estudiar-los millor. Per tant, els agafarem vius, els observarem vius i els retornarem vius al medi d'on provinquin. Sempre, abans de prendre una mostra, heu de consultar la taula de més amunt. Com a norma general: si és més petit de 10 cm el prenem sencer; si és més gran, en el cas dels animals els deixem estar, i en el cas dels vegetals en prenem una part.
- 4. Laboratori:** feu atenció a l'ús correcte del microscopi i de la lupa binocular; aneu amb compte amb tot el material, que és molt delicat. Aquí podem treballar per parelles.
- 5. Dubtes:** si teniu qualsevol dubte, cal que el pregunteu a un professor i us donarà un cop de mà. En general cal aplicar el lema: abans d'actuar, cal pensar.

MATERIAL

Material de recol·lecció

Material d'observació/descripció

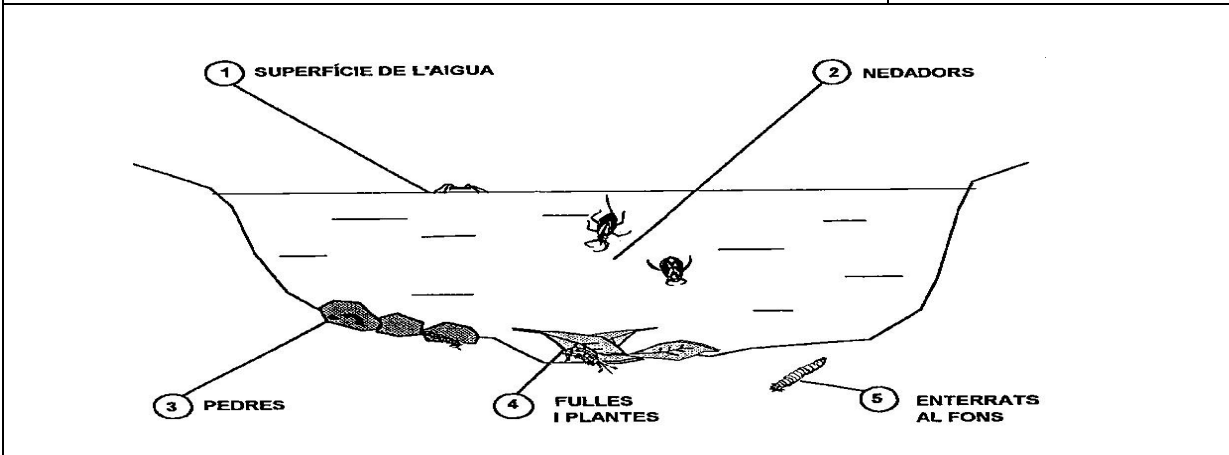

LA RIERA: METODOLOGIA DE RECOL·LECCIÓ

Mostres d'animals

Situeu-vos en la zona que us hagin assignat. Cerqueu els animals dins aquest espai, en els diversos hàbitats: superfície de l'aigua (1), nedant (2), a les pedres (3), entre restes vegetals (4) i enterrats al fons (5). Poseu-los als pots de mostres corresponents. Aquesta recolecció s'ha de fer en dues zones: zona d'aigua lenta (organismes limnòfils) i zona d'aigua ràpida (organismes reòfils).
Atenció! Consulteu les normes de recolecció.

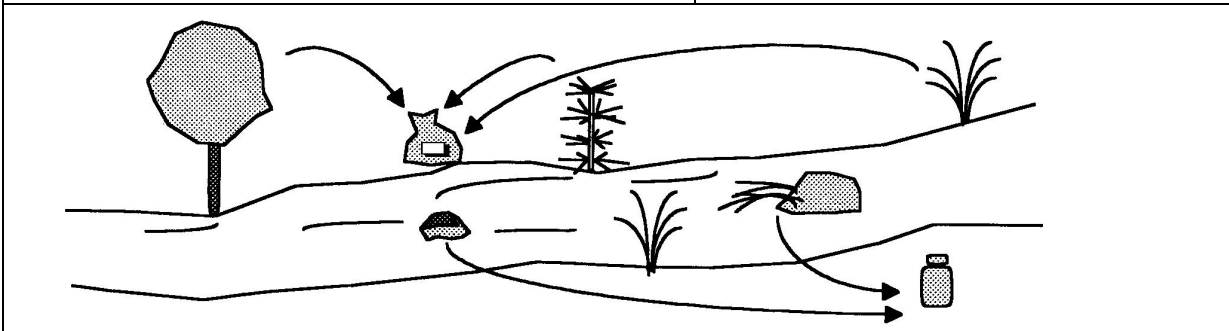
❖ safates
pinzells
salabrets
pots de mostres
xarxa de plancton

Mostres de vegetals

Preneu una sola mostra de cada tipus de vegetal diferent que trobeu:
-vegetals de dins l'aigua (algues unicel·lulars, algues pluricel·lulars...) els posareu dins de pots amb aigua
-vegetals que es troben a la vora de l'aigua (fanerògames, pteridòfits...) els posareu dins de bosses de plàstic etiquetades.
Atenció! Consulteu les normes de recolecció.

❖ pots
bosses de plàstic etiquetades

Mostra d'aigua (microorganismes)

Per tal de recollir els microorganismes que hi pugui haver a la riera, preneu una mostra d'aigua en un pot. Després l'analitzarem al laboratori.

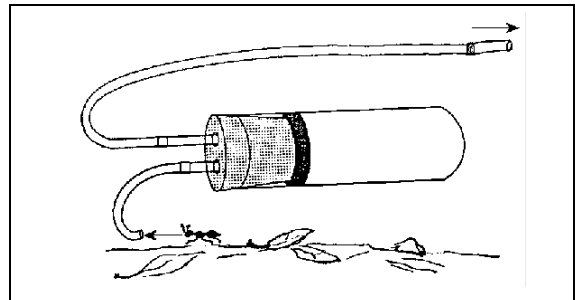
Pot de recolecció

EL BOSC: METODOLOGÍA DE RECOL·LECCIÓ

Mostres d'animals (macrofauna)

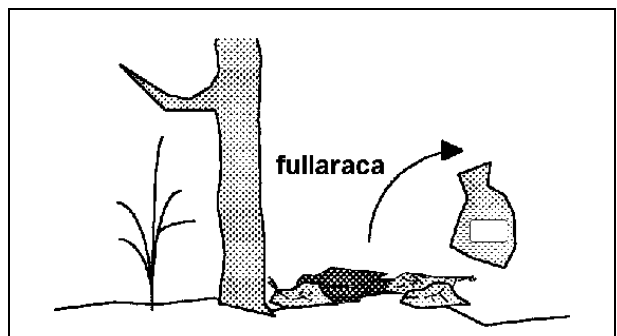
Per capturar els animals que es troben al sòl del bosc o als troncs dels vegetals cal utilitzar:
*les pinces si la seva mida és entre 10^{-2} i 10^{-1} m
*el xuclador, si la seva mida és entre 10^{-3} i 10^{-2} m
Disposeu els animals en pots de mostres.
Atenció ! Consulteu les normes de recol·lecció !

- ❖ xuclador
- pinces
- pots de mostres

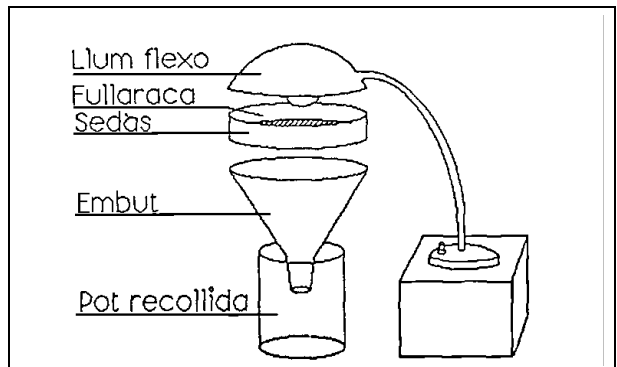

Mostres d'animals (mesofauna)

Per capturar els animals més petits prendrem una mostra de fullaraca del terra, procurant no agafar pedres, i la tancarem dins una bossa de plàstic.
Al laboratori muntarem l'embut de Tullgren, tal i com es veu al dibuix.
Els animalons que hi hagi a la fullaraca, tot fugint de la llum i de la calor, aniran cap a l'embut i el pot de recollida.
Atenció! Consulteu les normes de recolecció.

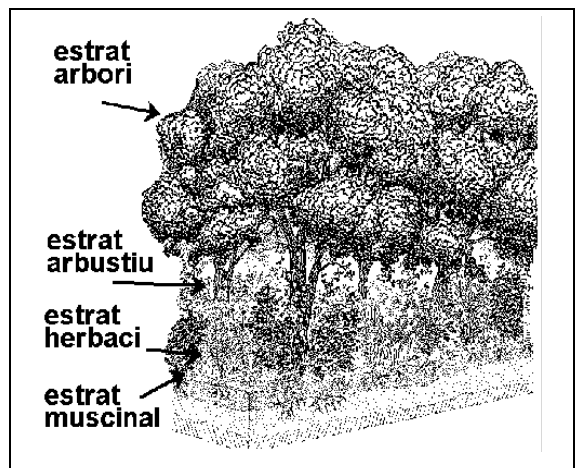
- ❖ bossa de plàstic etiquetada
- embut Tullgren :
  - *llum flexo
  - *sedàs
  - *embut
  - *pot recollida organismes

Mostres de vegetals i fongs

Cal que recolliu una mostra de vegetals per cada estrat diferent, preferentment si tenen desenvolupats els elements reproductors (flors o fruits, esporòfits, bolets...)
Les mostres recollides s'han de guardar en bosses de plàstic convenientment etiquetades.
Atenció ! Consulteu les normes de recolecció

- ❖ bosses de plàstic etiquetades

FITXA DESCRIPTIVA

Nom de l'observador/a		Data		Lloc d'observació	
Nom de l'organisme (comú i/o científic)					
Regne	☐ Moneres ☐ Protists ☐ Fongs ☐ Plantes ☐ Animals				
Filum, Tipus o Divisió		Classe			
Organització cel·lular	☐ Unicel·lular ☐ Pluricel·lular				
Organització nucli	☐ Procariota ☐ Eucariota				
Dimensions (en m)	☐ 10^{-3} ☐ 10^{-3} a 10^{-2} ☐ 10^{-2} a 10^{-1} ☐ 10^{-1} a 10^0 ☐ 10^0 a 10^1 ☐ >10^1				
Nutrició	☐ Autòtrofa				
	☐ Heteròtrofa		☐ Osmòlisi ☐ Fagocitosi		
Motilitat	☐ sí ☐ no				
Nivell tròfic	☐ productor ☐ consumidor primari ☐ consumidor secundari ☐ descomponedor				
Ecosistema	☐ Riera ☐ Bosc ☐ Altre:				

dibuix de l'organisme sencer	
escala	

dibuix d'un detall	
augments	
descripció	

FITXA DESCRIPTIVA

Nom de l'observador/a		Data		Lloc d'observació	
Nom de l'organisme (comú i/o científic)					
Regne	☐ Moneres	☐ Protists	☐ Fongs	☐ Plantes	☐ Animals
Filum, Tipus o Divisió				Classe	
Organització cel·lular	☐ Unicel·lular		☐ Pluricel·lular		
Organització nucli	☐ Procariota		☐ Eucariota		
Dimensions (en m)	☐ $<10^{-3}$ ☐ 10^{-3} a 10^{-2} ☐ 10^{-2} a 10^{-1} ☐ 10^{-1} a 10^0 ☐ 10^0 a 10^1 ☐ $>10^1$				
Nutrició	☐ Autòtrofa				
	☐ Heteròtrofa		☐ Osmòlisi ☐ Fagocitosi		
Motilitat	☐ sí		☐ no		
Nivell tròfic	☐ productor	☐ consumidor primari	☐ consumidor secundari	☐ descomponedor	
Ecosistema	☐ Riera	☐ Bosc	☐ Altre:		

dibuix de l'organisme sencer

escala

dibuix d'un detall

augments

descripció

FITXA DESCRIPTIVA

Nom de l'observador/a		Data		Lloc d'observació	
Nom de l'organisme (comú i/o científic)					
Regne	☐ Moneres	☐ Protists	☐ Fongs	☐ Plantes	☐ Animals
Filum, Tipus o Divisió				Classe	
Organització cel·lular	☐ Unicel·lular		☐ Pluricel·lular		
Organització nucli	☐ Procariota		☐ Eucariota		
Dimensions (en m)	☐ $<10^{-3}$	☐ 10^{-3} a 10^{-2}	☐ 10^{-2} a 10^{-1}	☐ 10^{-1} a 10^0	☐ 10^0 a 10^1
Nutrició	☐ Autòtrofa				
	☐ Heteròtrofa			☐ Osmòlisi	
Motilitat	☐ sí				
	☐ no				
Nivell tròfic	☐ productor	☐ consumidor primari	☐ consumidor secundari	☐ descomponedor	
Ecosistema	☐ Riera	☐ Bosc	☐ Altre:		

dibuix de l'organisme sencer

escala

dibuix d'un detall

augments

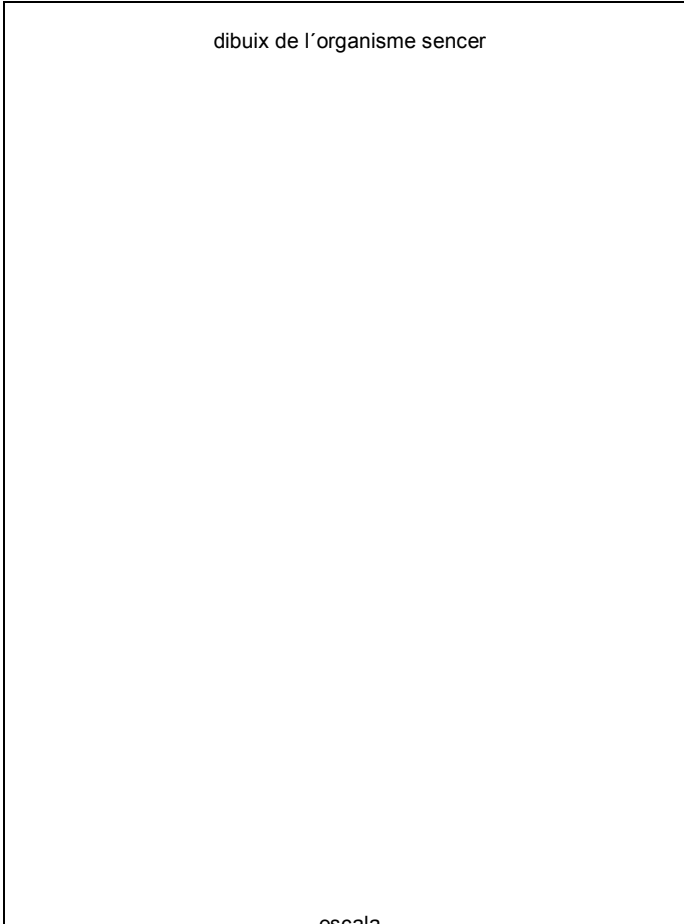
descripció

FITXA DESCRIPTIVA

Nom de l'observador/a		Data		Lloc d'observació	
Nom de l'organisme (comú i/o científic)					
Regne	☐ Moneres	☐ Protists	☐ Fongs	☐ Plantes	☐ Animals
Filum, Tipus o Divisió				Classe	
Organització cel·lular	☐ Unicel·lular ☐ Pluricel·lular				
Organització nucli	☐ Procariota ☐ Eucariota				
Dimensions (en m)	☐ $<10^{-3}$ ☐ 10^{-3} a 10^{-2} ☐ 10^{-2} a 10^{-1} ☐ 10^{-1} a 10^0 ☐ 10^0 a 10^1 ☐ $>10^1$				
Nutrició	☐ Autòtrofa				
	☐ Heteròtrofa		☐ Osmòlisi ☐ Fagocitosi		
Motilitat	☐ sí ☐ no				
Nivell tròfic	☐ productor ☐ consumidor primari ☐ consumidor secundari ☐ descomponedor				
Ecosistema	☐ Riera ☐ Bosc ☐ Altre:				

dibuix de l'organisme sencer

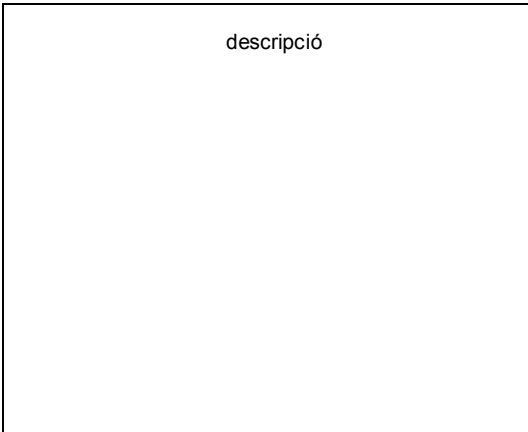
escala

dibuix d'un detall

augments

descripció

FITXA DESCRIPTIVA

Nom de l'observador/a		Data		Lloc d'observació	
Nom de l'organisme (comú i/o científic)					
Regne	☐ Moneres ☐ Protists ☐ Fongs ☐ Plantes ☐ Animals				
Filum, Tipus o Divisió		Classe			
Organització cel·lular	☐ Unicel·lular ☐ Pluricel·lular				
Organització nucli	☐ Procariota ☐ Eucariota				
Dimensions (en m)	☐ $<10^{-3}$ ☐ 10^{-3} a 10^{-2} ☐ 10^{-2} a 10^{-1} ☐ 10^{-1} a 10^0 ☐ 10^0 a 10^1 ☐ $>10^1$				
Nutrició	☐ Autòtrofa				
	☐ Heteròtrofa		☐ Osmòlisi ☐ Fagocitosi		
Motilitat	☐ sí ☐ no				
Nivell tròfic	☐ productori ☐ consumidor primari ☐ consumidor secundari ☐ descomponedor				
Ecosistema	☐ Riera ☐ Bosc ☐ Altre:				

dibuix de l'organisme sencer

escala

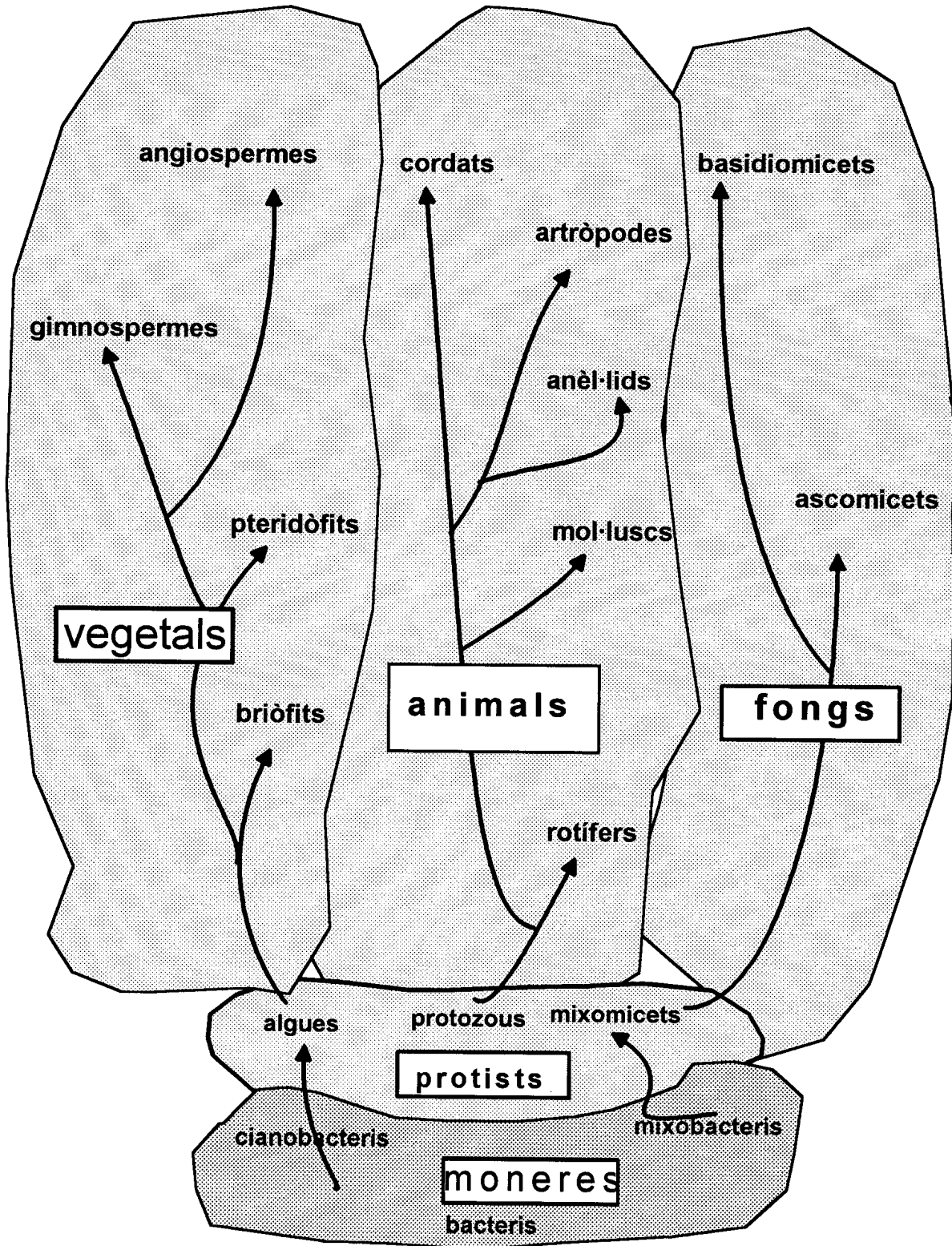
dibuix d'un detall

augments

descripció

ELS CINC REGNES

✎ Escriu el nom dels diversos éssers vius que hagueu trobat, observat i descrit, al lloc adequat del següent esquema filogenètic dels cinc regnes.

LLISTAT D'ESPÈCIES TROBADES

Nom (comú o científic)	Regne	Filum o divisió	Classe	Nivell tròfic prod.cons1-cons2	Ecosistema bosc-riera-...

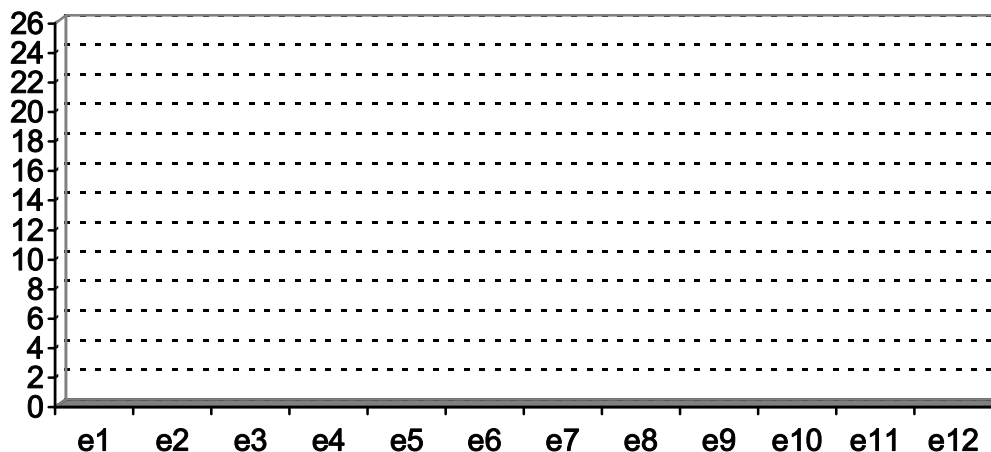
MESURA DE LA BIODIVERSITAT

Mesura de la diversitat aplicada al cas dels animals de la riera.

(1) histograma de freqüències

1. **Taula de resultats.** Cal que identifiqueu tots els animals capturats a la riera i compteu el nombre d'exemplars de cada espècie. Anoteu les dades a la taula.
2. **Realització del gràfic.** Eix horitzontal (abcises): hi disposarem les diferents espècies identificades ordenades de més a menys segons el nombre d'exemplars recol·lectats. Eix vertical (ordenades): nombre d'exemplars capturats de cada espècie. Pinteu les barres obtingudes segons el següent codi: groc-> consumidors primaris; vermell-> cons. secundaris; gris-> omnívors.

Nom	Tipus o classe	Nivell tròfic	Nombre d'exemplars	Ordre d'abundància

(2) Índex de biodiversitat

Per calcular la diversitat (D) d'un ecosistema (o d'un grup d'éssers vius) cal dividir el nombre d'espècies trobades (E) entre el nombre d'individus total (N).

$D = E/N$	En el cas de la riera:	Interpretació:
	E =	Si D s'aproxima a 0 la diversitat és mínima (tots els individus són de la mateixa espècie).
	N = D =	Si D és 1, la diversitat és màxima (tots els individus són d'espècies diferents).

A quines conclusions arribes ?

Material didàctic elaborat per:

Carles Castillo i Valero
Francesc Alegret i Hernández
Francesc Domingo i Rigol
Miquel Márquez i Puerta

Il·lustracions:

Totes les il·lustracions han estat realitzades per membres de l'equip docent del Camp d'Aprenentatge Can Santoi, excepte les que apareixen a la portada que corresponen a diversos volums de **Història Natural dels Països Catalans**, Gran Enciclopèdia Catalana, i el dibuix inferior de la pàgina 5 de J.Nuet Badia (1980), extret de FOLCH, R. (1981): **La vegetació dels Països Catalans**. Institució Catalana d'Història Natural. Mem. 10. Ketres Ed.

Material editat per a ús exclusivament docent. Se'n poden fer còpies sempre i quan sigui per aquesta finalitat i n'estigui informat el Camp d'Aprenentatge Can Santoi.

<http://www.xtec.cat/cda-cansantoi>
cda-cansantoi@xtec.cat

Edita:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació
Camp d'Aprenentatge Can Santoi

Edició: novembre 2007

Versió: 2.0

Codi: DIV